

Současné problémy průzkumu

Základní rozpor

Od konce druhé světové války doznalo vybavení vojsk zásadních kvalitativních změn. K realizaci těchto změn došlo hromadně ve všech hlavních armádách světa, a to především ve dvou nejdůležitějších koalicích: NATO a Varšavské smlouvě. Předpokládaný dosah a projevy těchto změn dosti přesně rozvádějí zásadní články operačních předpisů a směrnic. Globální obraz budoucího možného válečného střetnutí probíhajícího s použitím těchto kvalitativně nových prostředků vychází ze zásad logického myšlení. Tím ovšem nechci říci, že ve skutečném střetnutí nemůžeme očekávat odchylky od dnešních předpokladů. To přináší každá válečná praxe a není důvodu se nad tím pozastavovat.

Za zamýšlení stojí však jiná záležitost.

Závěry vzešlé z ocenění dosahu a významu použití nových kvalit zbraňových systémů předpokládají totiž existenci něčeho, co ve skutečnosti neexistuje. Je to celá oblast průzkumu, který má jako první zaručit ony předpokládané důsledky použití nové ničivé kvality.

Průzkum v tomto směru a vztahu prokazatelně zaostal.

Příčina tohoto zaostávání je hluboká a je nutné ji vidět v souvislosti s celým složitým a zároveň revolučním vývojem techniky. Proto také odstranění tohoto nepřiznivého momentu nebude nijak snadné a jednorázové. Zároveň celý proces

řešení vzbudí různá a rozporná stanoviska, která celou záležitost mohou ještě více zkomplikovat a řešení tak oddálit. Důkazy těchto tvrzení můžeme sledovat v praxi posledních deseti až patnácti let, kdy se již zcela zasvěceně o tomto problému hovořilo, kdy již mnozí jej viděli v plné šíři, a přesto se dosud nic podstatného nezměnilo.

Základní rozpor, tj. rozpor mezi možnostmi prostorově neomezeně ničit a neexistencí pro takovou činnost získat uspokojivé průzkumné údaje, bude vyřešen jen za předpokladu uvedení v soulad kvality ničivého faktoru s kvalitou průzkumného faktoru. Přesněji vymezeno: zavedením kvalitativně nových průzkumných prostředků. Pokud se tak nepodaří učinit, pak tato skutečnost musí najít svůj odraz v efektu použití ničivých prostředků, a to ve směru omezení jejich významu.

Zatím předpokládáme, že úroveň a možnosti průzkumu jsou v souladu s ničivým faktorem nebo častěji, že se podaří tohoto souladu co nejdříve dosáhnout. V daném momentu se zdá, že nelze postupovat jinak.

Je však účelné vyloučit představy o tom, že tento soulad skutečně existuje. Dalším, snad ještě větším omylem je představa, že řešení rozporu můžeme hledat jen v řídicí a organizátorské úloze těch, kdo za průzkum zodpovídají. Tedy v tom, že při zlepšení metod použití dosavadních prostředků se záležitost uspokojivě vyře-

ší. Od tohoto názoru je ovšem nutné od-
dělit požadavek, aby vše, co souvisí s prů-
zkumem a oblastí jeho řízení a použití,
bylo na úrovni objektivně dané možnosti
v této oblasti. Takovýto úkol je správný
a permanentně nutný. Tím ovšem nedo-
sáhneme, aby byly překročeny meze kva-
litativních možností, kterou dosavadní
průzkumné prostředky objektivně mají.
Tyto meze pak dnes nejsou v souladu
s tím, co bychom vzhledem k potřebám
kvality ničivých prostředků potřebovali.

V souvislosti s problematikou zaostá-
vání průzkumu je však vhodné hned na
začátku připomenout, že toto zaostávání
bude existovat vždycky. To je objektivní
skutečnost, kterou odstranit nemůžeme.
Jde však o to, aby tento „schodek“ byl
nejmenší a přestože existuje, aby umožnil
efektivní (přijatelné) použití ničivých
prostředků.

Ještě jedna velmi důležitá okolnost za-
slouží pozornost. Totiž ta, která ukazuje,
jakým způsobem a od koho vzešly nové
poznatky a principy, na jejichž základě
vznikly pak zbraňové a jiné systémy za-
vedené do armád. Zdrojem těchto poznatků
a principů je věda a technika. Obě ob-
lasti disponují k určité době jen jistou
sumou poznatků, které je možné pak
prakticky aplikovat. Jít nad tuto sumu,
nedočkavě spěchat, klást nereálné poža-
davky, a tedy nerespektovat objektivní
skutečnosti věci nemůže prospět. Proto ne-
můžeme vidět fakt současného zaostávání
průzkumu jako resortní záležitost, např.
zpravodajské správy a předpokládat, že
řešení celé záležitosti závisí výhradně
na ní.

Dosavadní trend vývoje průzkumných prostředků

Průzkumný prostředek můžeme cha-
rakterizovat vždy velice přesně, i když
v mnoha směrech. V každém případě
však musíme rozlišit dvě oblasti. První
oblast jsou technické principy použití při
chodu prostředku. Druhá oblast je cha-
rakter objektů zjištění vyplývající z jeho
použití v boji a operaci.

Pro názornost uvedu příklad. Existují
pozorovací přístroje, které jsou schopné
zjistit objekty na vzdálenost 10 km. Pod-
mínkou je přímá viditelnost. Z těchto sku-
tečností nemůžeme vyvodit závěr, že když
budeme mít k dispozici tento prostředek,
zjistíme všechno na vzdálenost 10 km.
Nemůžeme ani předpokládat, že při zvět-
šení schopnosti zjišťovat nad 10 km se
kvalita průzkumného prostředku zlepší.
Musíme si položit otázku: co bude v me-

zích oněch 10 km pozorovatelné za před-
pokladu přímé viditelnosti? Co totiž ne-
přítel je nucen tomuto přímému pozorová-
ní vystavit a co nikdy nevystaví nebo
vystaví jen zcela náhodně?

Obdobně jako s dosahem, můžeme u-
vést i se zvýšením přesnosti, rozlišovací
schopnosti, rychlosti zjištění atd. Všechno
toto a jiné další momenty podobného dru-
hu nikdy však nezmění kvalitu prostředku.
Vždy se bude jeho schopnost týkat jen
zjištění toho, co mohl zjistit již dříve.

Takovýmto způsobem můžeme charak-
terizovat trend rozvoje i dalších průzkum-
ných prostředků v současné době. Je to
cesta kvantitativních změn, které nemo-
hou tímto způsobem dosáhnout nové kva-
lity.

Obecně řečeno: od konce druhé světo-
vé války se mnoho v oblasti průzkumných
prostředků nezměnilo, a když, pak je to
záležitost, která se netýká jejich kvality.
Změnily se pouze jejich některé schop-
nosti nebo bylo použito jiných principů
zjištění, ale ve vztahu ke stále stejným
objektům.

Máme novou průzkumnou techniku.
Techniku složitou a dosti drahou. Jako
příklad můžeme uvést řadu vývojových
typů radiolokátoru dělostřelečtva typu
SNAR a ARSOM, které neexistovaly ve dru-
hé světové válce. Zároveň můžeme tvrdit,
že jde o novou kvalitu. Principy radiolo-
kačního průzkumu, např. střílejších mi-
nometů, jsou skutečně kvalitativně nové.
To ale neznamená, že jde o nový prostře-
dek průzkumu v celé jeho kvalitě. Kvali-
ta je dána nejen jiným technickým prin-
cipem zjištění, ale také možnostmi zjišťo-
vat objekt. Neboli to, co za druhé světové
války zjišťoval jen zvukoměrný průzkum,
to může dnes zjišťovat i radiolokační prů-
zkum. Oba dva však stále stejný objekt
za stále stejných předpokladů: objekt bu-
de střílet. Novou kvalitou by představoval
takový průzkumný prostředek, který by
např. zjistil tento minomet jak v době
střelby, tak v době mimo ni.

Vezmeme dále třeba zvukoměrný prů-
zkum, který existoval i za druhé světové
války. Měl své výhody i nevýhody. Jednou
z nevýhod byla zdoluhavá doba nutná
k připojení sestav a problémy spojené
s přenosem zvukového signálu z naslou-
chatelny do vyhodnocovací ústředny. Tyto
nevýhody byly v současné době uspokoi-
vě odstraněny. Co se tím stalo? Vznikl
kvalitativně nový průzkumný prostředek?
Nikoli. Je to stále tentýž, jen s tím rozdí-
lem, že na nové základně může být o ně-
kolik hodin použit dříve. Ani to, že se

prodloužil dosah zjištění a zvýšila přesnost zjištění, nic nemění. Ptejme se totiž vzhledem k čemu? Vzhledem ke střílejícím bateriím dělostřelectva a minometů. Toho se však méně přesně a s menším dosahem (což je obojí nepodstatné) dosahovalo již i starým typem zvukoměrné aparatury. Jde proto i v tomto případě jen o dílčí změny, kvantitativní změny a ne o zásadní, podstatné změny.

Tak bychom mohli postupovat při vyměňování dalších a dalších prostředků.

V souvislosti s novými technickými principy zjištění by mohl vzniknout dojem, zda to snad nejsou ony, které tvoří novou kvalitu. Je znám a zaveden např. princip měření dálek pomocí laseru. To je oblast kvalitativně nová. Ale čeho použitím těchto nových laserových dálkoměrů dosáhneme? Se starým optickým dálkoměrem jsme v praxi mohli zjišťovat objekty pozorovatelné na přímou viditelnost. Vzhledem k „odkrytí“ sestavě nepřítelů to byly objekty asi do hloubky praporů prvního sledu. Laserový dálkoměr je schopen zjišťovat totéž. Přesněji a rychleji, nic víc.

Opět je zde nový průzkumný prostředek, který ve skutečnosti nic podstatného v oblasti kvality zjištění nepřináší. Kvalitu musíme vždy totiž chápat nejen vzhledem k prostředkům, ale také vzhledem k objektu zjištění.

Je velmi pravděpodobné, že z neznalosti těchto skutečností vyplývá právě ona škodlivá představa o tom, že nová průzkumná technika těchto (ale i jiných neuváděných) typů je schopna řešit kvalitativně novým způsobem dnešní úkoly a tak zabezpečit soulad s novou kvalitou ničivých prostředků.

Dosavadní trend vývoje v průzkumných prostředcích můžeme charakterizovat jako zlepšování kvantitativních stránek, byť někdy i použitím kvalitativně nových principů. Tato cesta je zřejmě správná. Jiné cesty není. Je však třeba vidět její meze a současně možnosti. Zároveň je nutné uvažovat o tom, že v určitém momentu musí nakupení těchto kvantitativních změn ve svém složitém souhrnu a vzájemné závislosti vést k potřebné změně kvality.

Obecné požadavky na průzkumný prostředek

Kvalita průzkumného prostředku je dána mnoha veličinami. Aniž bychom zabíhali do technických podrobností a oblasti určitých norem, všimneme si celkové charakteristiky. Tato charakteristika je mimo

technické principy prostředku dána i objektem, který prostředkem zjišťujeme.

To umožňuje vyvodit celkové možnosti, které průzkumný prostředek má.

Oblast možností je jedinou směrdatnou veličinou pro posouzení celkového charakteru průzkumného prostředku, protože ukazuje, čeho prakticky, reálně a konkrétně může průzkumný prostředek dosáhnout. Aby tuto svou teoretickou schopnost prokázal, musí k tomu být splněny přesně stanovitelné podmínky. Teprve při jejich dodržení můžeme uvažovat správně.

Když bychom chtěli pro názornost zjednodušit tuto věc na samu podstatu, pak to můžeme ukázat na tomto příkladě.

Máme průzkumný letoun s těmito parametry:

- dolet 300 km,
- cestovní rychlost 15 km/min,
- možnost fotografování,
- jednomístný.

Z těchto údajů při zběžném pohledu můžeme učinit tyto závěry o možnostech průzkumného letounu:

- dolet umožní prozkoumat hloubku sestavy skupiny armád,
- bude-li objekt průzkumu např. 100 km za frontou, pak první zprávu můžeme očekávat vzhledem k cestovní rychlosti asi od 7 minut,
- v uvedeném prostoru může zjišťovat objekty jak fotografováním, tak pozorováním,
- celkově můžeme říci, že průzkumný letoun tohoto typu pokryje svými schopnostmi všechny objekty průzkumu v operační sestavě skupiny armád.

Toto ocenění je velmi zjednodušené. Bylo to úmyslem. Nyní je upřesním. Dolet 300 km je maximum a neuvažujeme mimoto o vzdálenosti letiště od předního okraje. Hloubka průzkumu se pak již jen z tohoto důvodu sníží o jednu třetinu. Proto již nemůžeme obsáhnout celou operační sestavu skupiny armád. Cestovní rychlost není jediným kritériem pro výpočet doby dodání zprávy, dokonce ani ne pro dobu dosažení prostoru průzkumu. Musíme zahrnout dobu pro předání zprávy ke startu, dobu vydání úkolu osádce, délku předletové přípravy. Start se již opět jen z těchto důvodů zdrží. Kromě toho je každý letoun na letišti v určitém stupni bojové pohotovosti; tu nemůžeme libovolně měnit ani určovat. Rovněž záleží na tom, komu vzlet bude přidělen. I to ovlivní dobu příletu do prostoru průzkumu.

Fotografovat můžeme skutečně všechno, ale jde o to, zda budeme znát prostor,

kde fotografovat má význam. Celý prostor fotografovat ani více letouny nemůžeme. Ptejme se pak, kdo a kdy bude schopen takovýto prostor letci udát?

Fotografování kromě toho má své technické omezení. Noc je prakticky vyloučena, nedostatečná denní viditelnost ztíží. Kromě toho: jaký prostor může zobrazit a jaké cíle postihnout? Všechno sice v určitém omezeném prostoru zobrazit může, ale jakou to bude mít hodnotu v době využití snímku? Doručení snímku a vyhodnocovací proces trvá určitou dobu, během které se u určitých cílů momentální pravda může změnit v nepravdu. Další otázka: Může všechno pozorovat? A s jakou přesností a úplností? V letounu je pouze jeden muž, který má pilotovat, prozkoumávat a ještě se pokud možno vyhýbat s prostředky VO nepříteli.

Jak je vidět, omezení a podmínky zadruhá stále přesvědčivěji vyžadují širší a širší úvahy a zkoumání. A to jsem ještě neuvažoval o okolnostech možnosti průletu systémem PVO, o povětrnostní situaci a podobných veličinách, které přímo a zásadně ovlivňují realizaci průzkumných možností.

Nemusím snad pokračovat ve výčtu dalších faktorů. Můžeme již nyní konstatovat toto: technické možnosti průzkumného prostředku nejsou zdaleka jediné, které určují jeho kvalitu. Aby jich totiž mohlo být využito, je k tomu potřeba splnit řadu předpokladů. To, co se týkálo průzkumného letce, se obecně týkálo vždy všech ostatních průzkumných prostředků. Technické možnosti se realizují až za určitých podmínek. Tyto podmínky jsou především dány úrovní řízení průzkumného prostředku a jednak situací nepřítel. Nepřítel pak vystupuje ve dvojí formě: jednak jako celková činnost nepřítel, která přímo nebo nepřímo zabraňuje realizaci uvedených technických principů průzkumu v praxi. Proto při posouzení kvality a stanovení charakteristiky průzkumného prostředku musíme vycházet z těchto dalších skutečností:

- opatření nutná k přípravě průzkumného prostředku pro vlastní použití,
- technika nebo princip přiblížení se k objektu průzkumu,
- princip vlastního zjištění a okolností je znemožňující nebo ovlivňující v nepříznivém smyslu,
- množství času na zjištění,
- přesnost, úplnost a pravdivost zjištění,
- rychlost předání výsledku průzkumu.

Určit skutečné možnosti průzkumného prostředku můžeme až po posouzení konkrétních situací. V každém případě proto můžeme předem říci, že technické parametry průzkumného prostředku a úkoly, které mu obecně stanovíme jako možné, nebudou v žádném případě v plném rozsahu reálné. Očekávat proto výsledky jen na základě takovýchto veličin je fixe.

Posouzení vlivů, které vyplývají z charakteristiky

a) Příprava průzkumného prostředku k použití

Vlastní příprava je takový souhrn opatření, která především spadají do oblasti prostorového úkolování prostředku průzkumu. Je to tedy záležitost řídicího orgánu, obvykle zpravodajce. Udaný prostor zjišťování souvisí přirozeně i s určeným objektem průzkumu. Když nebudeme předpokládat hrubou neznalost a opomenutí úkolujícího, pak nemůžeme v tomto smyslu nic zlepšovat a ani proto není nutné o této záležitosti v dalším hovořit. Rovněž tak příprava vlastního prostředku průzkumu, myšleno jak po technické, tak taktické stránce, je u průzkumných prostředků na vyšší (nebo správnější: může být vždy na vyšší). Jediné co můžeme pokládat za oblast dalších zlepšení je zkrácení času pro tyto ukazatele.

b) Technika nebo princip přiblížení se k objektu průzkumu

Tato oblast je prokazatelně jednou z největších slabin, pokud není dokonce nejcitlivějším místem celého průzkumu a příčinou jeho znepokojivého stavu. Patří tam dosah průzkumných prostředků (především těch, které nepřekročí frontu) a prostředky a způsoby přepravy těchto prostředků, které mají působit v sestavě nepřítel. S tím pak souvisí i manévry v sestavě nepřítel, jako např. sledování pohybujících se cílů (objektů), změna místa činnosti průzkumného prostředku obecně, postup od fronty nebo k frontě a podobné změny místa působnosti průzkumného prostředku.

Na přiblížení se průzkumného prostředku k objektu průzkumu má vliv mnoho okolností. Rozhodující je činnost nepřítel. Tuto činnost nemůžeme nikdy obejít, neuvážovat o ní, nebo ji bagatelizovat. Ona to především je, která v prvé řadě způsobí, že naše nejvýkonnější průzkumné prostředky vůbec nemusejí prostoru průzkumu dosáhnout a tedy průzkum vést. To je případ průzkumného letce (vrtulníku) nebo dopravního letce, který přepravuje sku-

pinu hloubkového průzkumu. To je ovšem i případ průzkumných skupin a bojových průzkumných hlídek, které se přesunují po zemi.

c) Princip vlastního zjištění

Vlastní zjišťování vždy vyplývá z jednoho nebo několika principů. Tak např. radiolokátory pracují pouze s principem zpětného zachycování vysílané elektromagnetické energie, zvukoměrný průzkum pouze s principem zachycení zvukových vln pocházejících od zvukového zdroje, optický průzkum pouze s principem pozorování na přímou viditelnost v oblasti viditelné části spektra atd. Naproti tomu vzdušný průzkum může současně nebo postupně pracovat s principem pozorování na přímou viditelnost v oblasti viditelné části spektra atd. Naproti tomu vzdušný průzkum může současně nebo postupně pracovat s principem optického a fotografického průzkumu, skupiny hloubkového průzkumu a průzkumné skupiny kromě těchto principů ještě s využitím možnosti získat objekt průzkumu jako takový (ukojit dokumenty, zajmout informovaného činitele atd.).

Na první pohled jsou ve výhodě ty průzkumné prostředky, které pracují na základě více principů zjištění, protože mají možnost volby použití podle konkrétní situace. To je velmi důležitý poznatek pro další vývoj v oblasti průzkumu.

d) Množství času na zjištění

Tato oblast je vedle způsobů přiblížení se k objektu průzkumu další oblastí, která vyžaduje nejvíce pochybností, neurčitostí a slabín v celkovém systému průzkumu. Množství času na zjištění nemůžeme výlučně chápat jen jako čas na zjištění objektu, který se projeví úměrně k principu zjištění. Tomu je třeba rozumět tak, že např. zvukoměrný průzkum je sice schopen (je-li rozvinut) vyhodnotit místo zvukového zdroje do pěti minut od projevu tohoto zvukového zdroje, ale neznáme, že zvukoměrný průzkum po pohotovosti k průzkumu dodá do pěti minut zprávy o nepřátelském dělostřelectvu. Totéž u optického průzkumu. Ten rovněž pracuje s otevřenou normou, která stanoví, že od okamžiku zachycení objektu musí být do jedné minuty dodány souřadnice tohoto objektu. To ale neznamená, že optický průzkum po dosažení pohotovosti k průzkumu bude do jedné minuty dodávat souřadnice objektů průzkumu. U průzkumných skupin a skupin hloubkového průzkumu je také udávána norma pro pohotovost k průzkumu po dosažení prostoru průzkumu. Tato norma nemůže

být vykládána jako záruka toho, že od jisté hodiny pohotovosti budou docházet zprávy. U průzkumného letce můžeme rovněž stanovit, kdy může dosáhnout prostor průzkumu a dokonce kolik minut může nad tímto prostorem působit při prozkoumávání. To však není totéž jako tvrdit, že do této doby něco zjistí.

Abyste mohli nějaký objekt být zjištěn, to vyžaduje čas. Kolik času, to můžeme vyvodit z praxe, byť mírové. Ale tento čas se týká jen toho, který je potřeba k realizaci principu průzkumu, použitého při vlastním zjišťování. Kdy se ovšem objekt projeví, např. jako zvukový zdroj pro zvukoměrný průzkum, jako ohnisko odporu identifikovatelné v terénu optickým průzkumem, jako technické postavení raketové jednotky pro vizuální letecký průzkum, to určit nemůžeme. V tomto směru nemáme žádné směrodatné údaje. Proto všechny předpoklady, které vycházejí z toho, že průzkum začne dodávat zprávy od lhůty vymezené k dosažení pohotovosti průzkumu a doby pro realizaci technického principu průzkumu, jsou naprosto nesprávné a předpokládají něco, co není reálné.

e) Přesnost, úplnost a pravdivost zjištění

Tato kritéria charakteristiky průzkumného prostředku můžeme naprosto exaktně stanovit a také jich v praxi běžně používáme. Je třeba je však chápat tak, že se vždy týkají pouze vztahu k jednomu uvažovanému objektu průzkumu, a to vzhledem k přesnosti udání jeho polohy, úplnosti ostatních potřebných údajů a jeho objektivní existenci. Další upřesnění je záležitostí vývoje technických principů průzkumu, větší úplnost pak věcí výcviku a stanovení úkolů průzkumných orgánům a obsluhám průzkumných přístrojů. Tím vším se zvětší i pravdivost. V případě, že nás některé z těchto kritérií neuspokojuje vzhledem k reálným možnostem příslušného průzkumného prostředku, můžeme aspoň vědět, do jaké míry a v čem. I to se dá odpovědně určit. V této oblasti je proto možný další vývoj a vždy dosti přesné určení skutečného stavu.

f) Rychlost předání výsledků průzkumu

Dosahnout odpovídající rychlosti výsledků průzkumu není nijak problematické u těch prostředků, které trvale pracují ve vlastní sestavě nebo dokonce jsou nepřetržitě svázány např. s palebními prostředky. To je čistě organizačně technická záležitost řešitelná v rámci momentálního stavu.

Naprosto jiná je otázka odpovídající rychlosti předání výsledků průzkumu

u těch prostředků, které působí za čarou dotyku. V této souvislosti musíme uvážovat o dvou oblastech. Jednak o čistě technické, tj. spojovací, jednak o oblasti vyhodnocení, to je toho příjemce, který zprávy před jejich využitím bude zpracovávat. Je totiž známo, že jen ve výjimečných případech získá průzkum údaj o objektu jako takovém. Většinou to budou jen příznaky (projevy), ze kterých v souvislosti s již známými údaji teprve bude nebo může být vytypován objekt jako takový. V každém případě je však nutné řešit věc především v oblasti spojení.

Prostředky technicky tomu odpovídající nejsou nebo v krátké době nebudou dosažitelné. Ostatní spadá čistě do organizační sféry. Bohužel, u většiny průzkumných prostředků působících za frontou (miněno v sestavě nepřítelů) přibývá k tomu jeden velmi negativní moment. Právě v tom případě, který je pro nás nejdůležitější, je to případ rychlého předání údajů o objektech vytypovaných pro vlastní raketové jaderné údery. Je to případ související se sebezničením průzkumných skupin a skupin hloubkového průzkumu. V jisté míře se to dotýká i průzkumného vrtulníku a letounu. Rychlé předání údaje totiž souvisí s nemožností včas se odsunout z prostoru jaderného úderu do odpovídající vzdálenosti. Tato problematika není s dnešní podobou průzkumných a spojovacích prostředků nijak uspokojivě řešitelná.

Vliv nepřítelů

Nepřítel svou činností působí proti průzkumným prostředkům velmi obsáhle a mnohohlasně. Jednak chtěnou, plánovitou a speciální činností, která směřuje k ukrytí objektů vlastní sestavy a jistých vlastních opatření. To je záležitost maskování, manévru, ukrytosti a skrytosti, klamání, rozptýlenosti a podobných opatření. Můžeme je nazvat pasívními ve vztahu k našemu průzkumu. Vedle nich je to aktivní působení ve směru rušení některých principů zjišťování používaných našimi průzkumnými prostředky. To je např. rušení rádiového a radiotechnického průzkumu, znemožňování fotografování pomocí chemických i fyzikálních prostředků, oslňování optických přístrojů průzkumu atd.

Spolu s touto činností a vlivy zaměřenými přímo proti našim průzkumným prostředkům je to celá řada apriorních opatření, která mají zabránit zejména vniknutí našich prvků do sestavy nepřítelů ať po zemi, nebo vzduchem. Především je to nepřátelská PVO. Vedle ní bojové zajištění

organizované u všech jednotek. Kromě toho speciální orgány určené k boji s výsadky, divezními skupinami a také průzkumnými orgány. Tak jako nepřátelská PVO postihuje přímo naše vzdušné průzkumné prostředky nebo dopravní prostředky pro skupiny hloubkového průzkumu, pak proti průzkumným prostředkům, které nepřekračují frontu, je rovněž vedena ničivá nebo aspoň umlčovací činnost palbou a diverzemi.

Vliv nepřítelů na průzkum je proto všeobsáhlý a týká se opatření od znesnadnění použití průzkumných prostředků až po jejich zničení.

To je naprosto objektivní záležitost, které můžeme v současné době v souvislosti s kvalitou našich průzkumných prostředků jen těžko uspokojivě čelit. Nebudeme daleko od pravdy, když právě tento vliv označíme za další podstatnou příčinu neuspokojivého stavu.

Jeden příklad uvedu pro názornost: Během druhé světové války byl při organizaci průlomu nepřátelské obrany vždy brán za základ průzkumné činnosti letecký snímek. Ten dával nejen první obraz obrany, ale svým opakovaným zhotovováním poskytoval v celé potřebné šíři i obraz vývoje a postihoval jej přesně a úplně. Něco takového dnes není možné. Ne proto, že nemáme průzkumné letectvo a nemůžeme fotografovat, ale proto, že naše možnosti v tomto směru nejsou úměrné činnosti nepřítelů. A to jak vzhledem k jeho mobilnosti, jinému způsobu přípravy a vedení obranného boje, krátkosti lůtu pro takovou činnost, možnosti PVO nepřítelů zabránit vzdušnému průzkumu vůbec nad prostor obrany se dostat, tím méně tak činit opakovaně a v celé potřebné šíři a hloubce. Kvalita zjišťovaného se dostala do rozporu s kvalitou zjišťujícího. I tak můžeme formulovat současný stav.

Současné názory na řešení krize průzkumu

Není cílem uvádět všechna opatření a názory. Spokojíme se s těmi, která přerostla rámec teorie a řeší se v praxi.

První názor se opírá o větší zdůraznění významu průzkumu a proto klade před něj nové, náročné a obsáhlé úkoly. Možnost řešení spatřuje ve zlepšení řídicí a organizační práce, která je podle této koncepce dosud neuspokojivá, a proto hlavní příčinou neutěšeného stavu.

Druhý názor vychází z požadavku rozmnožení dosavadních průzkumných prostředků. To znamená, že řešení potřebných úkolů je dosud nemožné nebo obtížné

pro nedostatek (tedy kvantitu) soudobých průzkumných prostředků. O kvalitativní stránce věci neuvažuje.

Třetí názor představuje snaha dosahovat dílčích, kvantitativních zlepšení u dnešních průzkumných prostředků nebo zavádět i nové kvality. U těchto nových kvalit však neuvažuje, že jen jiným způsobem řeší tytéž úkoly jako řešily prostředky staré.

Konečně pak můžeme vidět i různé kombinace těchto koncepcí. Všechny se v praxi skutečně řeší.

Žádná z těchto koncepcí však sama nebo i v kombinacích nemůže vyřešit krizi průzkumu. Může jen nepodstatně zlepšit nepříznivý stav.

Dokud nedosáhneme nové kvality průzkumu, nemůžeme očekávat žádné důsledné řešení problému. Cesta je dvojitá: akceptovat skutečné možnosti průzkumu a vidět jejich vliv na všechny oblasti, které průzkumu využívají a současně s tím koncipovat průzkum a průzkumné prostředky ke skutečně nové kvalitě.

V souvislosti s tím často slyšíme o tak zvaném absolutním prostředku průzkumu. Je to snaha svým způsobem se přiblížit ke koncepci tak zvaného absolutního prostředku ničení.

Absolutní prostředek průzkumu

Hned na začátku si položíme otázku, jak tento termín chápat. Je to vůbec správný termín? Pokud bychom pod pojmem „absolutní“ viděli možnost zjistit vždycky všechno podle našich potřeb, pak takový prostředek nemůže existovat. Vždyť i pro jaderné zbraně, navzdory jejich úžasné ničivosti, existují omezení a nemůžeme ani je nazvat absolutní zbraní. Absolutní postih průzkumem neznamená vlastně nic jiného než postih absolutní pravdy. Již z tohoto důvodu jsou veškeré představy o možnosti něčeho takového nesprávné. Při koncepci kvalitativně nového prostředku průzkumu nemůže proto jít o takové směry „rozvoje“ ani o představy, které by kladly průzkumu plnění nespílitelného.

Vždy musí platit, že pro splnění, dosažení, krátce realizaci něčeho, budou nutné jisté podmínky, které v případě nesplnění znemožní předpokládané uplatnění určité funkce. U průzkumného prostředku to bude i v budoucnu znamenat, že nikdy nevystoupí jako ničím neovlivnitelný element. Proto řešení můžeme hledat pouze v oblasti maximálního snížení počtu potřebných podmínek a spolu s tím použitím takových principů zjišťování, které by zá-

visely na co nejběžněji se vyskytujících podmínkách.

Vzhledem k obecným charakteristickým rysům průzkumného prostředku můžeme vidět novou kvalitu průzkumného prostředku v tom, že by v sobě spojoval:

- postih objektů průzkumu pomocí několika různých principů zjišťování,

- možnost dlouhodobého použití s globálním programováním úkolů průzkumu současně s existencí operativního řízení vzhledem k okamžitým, předem nepředvídaným potřebám průzkumu,

- permanentní možnost okamžitého předání výsledků průzkumu na určená místa,

- dostatečnou přesnost, úplnost a pravdivost zjištěného,

- trvalé obsáhnutí potřebného prostoru průzkumu,

- minimální zranitelnost a omezitelnost ze strany nepřítelé.

Všechny tyto požadavky můžeme postupně realizovat třemi směry. V prvním případě na základě možnosti, poskytování současnou úroveň vědy a techniky. V druhém případě rozvojem a využitím těchto možností s ohledem na současnou úroveň vědy a techniky a konečně pak kladením obecných požadavků na vědu a techniku k objevu dnes ještě třeba jen tušených principů a zákonitostí použitelných pro potřeby průzkumu.

Celá tato problematika se samozřejmě vymyká možnostem jednoho státu, jedné armády. Tím spíše možnostem našeho státu a naší armády. Kvalitativně nový průzkumný prostředek a celý nový systém z toho odvozený bude svým významem stát po boku takovým prostředkům, jako jsou jaderné a raketové zbraně.

Ačkoliv již v této fázi je celkem zřejmé, které oblasti vědy a techniky by mohly splnit základní požadavky na kvalitativně nový průzkumný prostředek, aspoň v tom nejjednodušším směru, nemůžeme dost dobře jít do podrobností. Zcela zřejmě bude však nutné zachovat i při existenci tohoto prostředku i prostředky dosavadní (i když třeba s úpravami), protože teprve v komplexu bude možné vylučovat nedostatky, které se projeví i u kvalitativně nového prostředku. Další úvahy postrádají smysl, protože teprve praxe s použitím nového průzkumného prostředku dodá problematiku k novým a konkrétním řešením.

K řešení této problematiky, tedy problematiky kvalitativně nového průzkumného prostředku, existuje nejrealističtější předpoklad: využití průzkumných družic.

Závěr

Zaostávání průzkumu objektivně existuje. Je to skutečnost, která se vyskytuje ve všech armádách světa. Má tu zvláštnost, že čím je armáda vybavena dokonalejší technikou a čím ničivějšími prostředky disponuje, tím je toto zaostávání průzkumu větší. Pokud bude existovat, nemůžeme nevidět jeho vliv na použití kvalitativně nových zbraňových systémů, jejichž efekty jsou myslitelné jen za předpokladu úměrného průzkumu. To vše samozřejmě musí v praxi způsobit rozdíly od představ, které máme za předpokladu, že je vyvozujeme z něčeho, co není zaručeno. Zaručen zatím není odpovídající průzkum.

Uvědomění si této skutečnosti vede ke snaze ji řešit, a to mnoha způsoby. Všechny jsou v jistých směrech přínosem, ale každý z nich ani všechny v komplexu nemohou vyřešit podstatu problému. K uplatnění funkce určitých zbraňových systémů a prostředků (máme stále na mysli palebné prostředky a systémy) musíme mít určité systémy a prostředky průzkumu. Ty však dnes na odpovídající úrovni neexistují.

Můžeme ovšem i v současné době přikročit ke skutečně zásadnímu řešení, i když jen s těmi možnostmi, které nám dává dnešní úroveň vědy a techniky. Ta není malá, ale její možnosti nejsou dost dobře využity pro průzkum. Respektive využity jsou, ale po částech, dílčími principy a ne v souvislostech, ve vzájemných vztazích, které by umožnily najít cestu k nové kvalitě. Prvním takovým prostředkem průzkumu na kvalitativně vyšší úrovni je průzkumná družice.